

Acar, B. ve Çamur, G. (2022). Göçmen ve mültecilerle komşuluk ilişkileri: Samsun ili örneği. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 204-225.

ARAŞTIRMA | RESEARCH

Başvuru Tarihi: 16/11/2022


Kabul Tarihi: 12/12/2022


GÖÇMEN VE MÜLTECİLERLE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ

Neighborhood Relations with Migrant and Refugees: The Example of Samsun Province

Büşranur ACAR *

Gülsüm ÇAMUR **

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, busranuracar97@gmail.com  0000-0002-1160-0760

** Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, gulsum.camur@omu.edu.tr,  0000-0001-5116-2462

ÖZ

Türkiye özellikle son on yıldır komşu ülkelerde gerçekleşen çeşitli çatışmalı ortamlar nedeniyle yoğun göç dalgalarına maruz kalmaktadır. Bu durum Türkiye’de göçmen ve mülteci bireylerin sayısının yıllar geçtikçe artmasına neden olmaktadır. Göçmen ve mülteci sayısının düzensiz şekilde artması toplumsal ilişkilerde çeşitli değişimlere neden olabilmektedir ve bu ilişkilerden biri komşuluk ilişkileridir. Çalışmada göçmen ve mültecilerin komşuluk ilişkilerinin yerli halk tarafından değerlendirilmesi ele alınmıştır. Bu kapsamda Samsun İli İlkadım İlçesi araştırma sahası olarak seçilmiştir. Araştırmada nitel yöntem seçilerek bireylerin algısını yakalamak ve komşuluk ilişkilerinin yaşanan durumlarla bağlantısını değerlendirmek amacıyla olgubilim deseni kullanılmıştır. Bu bağlamda İlkadım İlçesi’nde ikamet eden, göçmen ve mülteci bireylerle apartmanda komşu olan 14 yerli halk ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bulgulara göre yerli halk, komşuluk ilişkilerinde göçmen ve mültecilere önyargılı yaklaşmamıştır. Fakat belirsiz sürecin ve uyum anlamında yaşanan sorunların toplumsal ilişkilerde negatif sonuçlar yaratarak olumsuz yönde bir değişime neden olabildiği görülmektedir. Yerli halk, göçmen ve mültecilerle komşuluk ilişkilerini geliştirememekte ve olumsuz durumlar yaşayabilmektedir. Dil ve kültür farklılığı, Türk toplumunun önyargıları ve demografik yapıya uygun yerleşmelerin olmayışı olumsuz durumların yaşanmasına ve komşuluk ilişkilerinin gelişmemesine neden olabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, göçmen, komşuluk, mülteci, sığınmacı

ABSTRACT

Turkey has been subjected to intense migration waves, especially due to the various conflict environments that have taken place in neighboring countries over the past decade. This situation causes the number of migrant and refugee individuals in Turkey to increase over the years. The irregular increase in the number of migrants and refugees can cause various changes in social relations and one of these relations is neighborly relations. In the study, the evaluation of the neighborhood relations of migrants and refugees by local people is discussed. In this context, the İlkadım District of Samsun has been selected as a research site. In the research, a phenomenology pattern was used to capture the perception of individuals by choosing a qualitative method and to evaluate the connection of neighborly relations with the situations experienced. In this context, in-depth interviews were conducted with immigrant and refugee individuals residing in İlkadım District and 14 local people living next door in the apartment. According to the findings, indigenous people did not approach immigrants and refugees with prejudice in their neighborly relations. However, it is seen that the uncertain process and the problems experienced in terms of adaptation can create negative consequences in social relations and cause a negative change in a negative direction. Indigenous people are unable to develop neighborly relations with migrants and refugees and may experience adverse situations. Differences in language and culture, prejudices of the Turkish society and the lack of settlements suitable for the demographic structure can lead to negative situations and the inability to develop neighborly relations.

Keywords: *Migration, migrant, neighborhood, refugee, asylum seeker*

GİRİŞ

Göç, tüm dünyayı değişime ve dönüşüme sürükleyen, toplumsal etkiler yaratan bir olgudur. Göç; bireysel veya gruplar halinde insanların, daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak veya zulme uğramamak amacıyla, ülke içinde yer değiştirmeleri veya başka ülkelere gitmelerini ifade etmektedir (Saraçlı, 2019). Hem göçmenler hem de bölgedeki yereller için çeşitli değişimleri beraberinde getirmekte olan göç, toplumsal kabul ve uyum anlamında bireylerarası etkileşim yaşatmaktadır. Ülkemiz, her geçen gün yeni göç hareketliliği ile karşı karşıya kalmakta ve yaklaşık son on yıldır göçlerin yarattığı dönüşümlerden oldukça fazla etkilenmektedir. Göçlerin yarattığı değişim ve dönüşümlere çok boyutlu açıdan yaklaşmak, değişimlerin neden olduğu ya da olabileceği olumsuz etkilere çözüm üretmek amacıyla önemli bir gereklilik olmaktadır.

Türkiye, gerek coğrafi konumu gerekse çevredeki konjonktürel gelişmeler nedeniyle göçmenlerin geçici ya da kalıcı şekilde tercih ettiği bir ülke olmaktadır. Göç veren ülkeler ile göç eden bireylerin hedeflediği Avrupa ülkeleri arasında kalan Türkiye, geçiş ülke konumunda olup göçmenler tarafından kullanılmaktadır. Bu durum ülkeye yasal göçün gerçekleşmesinin yanında yasa dışı göçlere de sebep olabilmektedir. Günümüzde Avrupa ülkelerinin sınırlardaki geçişlerin denetimini sıkılaştırması ve katı kurallar uygulaması ile birlikte, Türkiye yasa dışı düzensiz göç hareketleriyle mücadele etmek durumunda kalmıştır (Tepealtı, 2019). Düzensiz göç kavramı, ülkede kalmasına hukuken izin verilmeyen ve başka bir ülkeye göçerken Türkiye'yi geçiş olarak kullanan kişiler ile ilgilidir (İçduygu & Aksel, 2012). Transit göç yoluyla Türkiye coğrafyasının kullanılmasını ve çalışma amaçlı göç edilirken yasal koşulların ihlal edilmesini kapsamaktadır. Bu bağlamda, gerçekleşen göçmen ve mülteci hareketleri de düzensiz göç özelliği göstermektedir. Düzensiz göç; mülteci, sığınmacı ve göçmen kavramlarını ortaya çıkarmaktadır.

Son on yıldır yoğun bir şekilde Suriye'den Türkiye'ye göç eden kişilere "misafir" olarak yaklaşılmış fakat daha sonra herhangi bir statüsü olmayan bu kavram yerine "geçici koruma statüsü" sağlanması ve bu ifadenin kullanılması daha doğru bulunmuştur. Türkiye, Suriye'deki iç savaştan kaçarak gelen göçmenlere "açık kapı politikası" uygulamıştır (Esen, 2016). Türkiye'de akrabası olan göçmenler akrabalarının yanına yerleştirilirken diğer göçmenler ilgili kamplara yerleştirilmiştir. Fakat süreç içerisinde kent merkezlerine doğru düzensiz bir göç hareketi başlamıştır. Suriyeli göçmenler resmîyette "geçici koruma" kapsamında olsa da toplumda ve kamuoyunda yanlış ifadelerle "mülteci" olarak adlandırılmaktadır. Ancak mülteci statüsünün çerçevesi ve hukuki yükümlülükleri Suriyeli bireyleri kapsamamaktadır. Geçici koruma statüsünün ortaya çıkardığı belirsiz süreç, Suriyeli göçmenler için etkin bir çözüm bulmayı zorlaştırmaktadır. Suriyeli göçmenlerden sonra Türkiye'deki en kalabalık göçmen grubunu Irak vatandaşları oluşturmaktadır. Türkiye'de kalabalık bir göçmen grubu olarak

bulunan Iraklılar “şartlı mülteci” statüsünde yer almaktadır. Türkiye’ye göç eden Iraklıların şartlı mülteci statüsünde olması çalışma, eğitim ve sağlık anlamında sınırlı olanaklara sahip olması sonucunu doğurmaktadır. (Çingir & Erdağ, 2017). Genel anlamda bakıldığında göçmen ve mültecilerin statülerine ilişkin yeni bir düzenleme yapılması, haklarında etkin ve kalıcı çözümler üretilebilmesi için önemli bir husus olmaktadır.

Göçmen ve mültecilere bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmak gerekmektedir. Bu yaklaşımla ele alınması gereken önemli bir husus toplumsal uyum sürecidir. Uyum, karşılıklı ilişkilerle gerçekleşen bir süreçtir. Göçmen ve mültecilerin gerek statülerinin belirsizliğinden gerekse uygulanan yöntem ve müdahalelerin eksikliğinden kaynaklı olarak günümüzde, toplumsal uyum sürecinde çeşitli problemler yaşanabilmektedir. Yapılan ilk çalışmaların var olan olumsuz durumların etkilerini en aza indirmede yetersiz kalması ya da sorunları çözümlenememesi karşılaşılan güncel problemlerin çözümünün daha karmaşık bir yapıya bürünmesine yol açmaktadır. Göçmen ve mültecilerin belirsiz olan süreçleri, zaman ilerledikçe Türk toplumunda göçmen ve mültecilere ilişkin farklı algılar oluşmasına ve bu algılar da karşılıklı ilişkilerin gelişmesinde çeşitli engellerin oluşmasına neden olabilmektedir. Türk toplumunun önemli ilişkilerinden biri olan komşuluk ilişkileri, bu bağlamda çeşitli değişim ve dönüşümlerle karşı karşıya kalmaktadır.

AMAÇ

Komşuluk, aileden sonra en güçlü olan sosyal bağı ve çevreyi temsil etmektedir. Komşuluk hem mekânsal hem de toplumsal yakınlığın öznesini ifade etmektedir (Koyuncu, 2014). Göç ile birlikte göçmen ve mülteciler Türkiye’de yeni yaşam şartlarına uyum sağlamaya çalışma durumunda olup yaşam şartları da komşuluk ilişkileri açısından yeni durumlar ortaya çıkarmaktadır (Yıldız & Çakır Sümer, 2020). Bu anlamda Türkiye’ye sığınan göçmen ve mülteciler, kent hayatında özellikle komşuluk ilişkilerinde, çeşitli değişimlere neden olabilmektedir. Bu çalışmada Türk toplumunun önemli bileşenlerinden biri olan komşuluk ilişkilerinin, yaklaşık on yıldır gündemde olan göçmen ve mültecilerden ne düzeyde etkilendiği, komşuluk ilişkilerinde farklılaşmalar olup olmadığı ve yerli halkın göçmen veya mülteci komşularına ilişkin duygu, düşünce, tutum ve davranışlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Yerli halk ile göçmen ve mülteci statüsündeki bireylerin komşuluk ilişkilerinin ele alınması amacıyla gerçekleştirilen çalışma, nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Yaşanan deneyimlerin özü ve anlamına dair bireylerin algısını yakalamak ve komşuluk ilişkilerinin yaşanan durumlarla bağlantısını değerlendirmek amacıyla olgubilim deseni kullanılmıştır (Onat Kocabıyık, 2016). Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa

vrabilecek bireylerdir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Bu çalışmada göçmen veya mültecilerle komşuluk ilişkileri gerçekleştiren bireylere ulaşmak için amaçlı örnekleme yolu seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, nitel araştırma sürecinde en yaygın olarak tercih edilen örnekleme tekniğidir. Amaçlı örnekleme ile araştırmacı aktif olarak araştırma sorusunu cevaplamak için amaca hizmet eden en ideal grubu belirler ve araştırmacının araştırma alanı, mevcut literatür ve çalışmanın odaklandığı bilgiye dayanarak şekillendirilir (Marshall, 1996).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Samsun İli İlkadım İlçesi'nde ikamet etmekte, göçmen ve mültecilerle apartman komşuluğu gerçekleştirmekte olan 14 yerli birey oluşturmaktadır. Bulgular bölümünde yer alan Tablo 1'de çalışmaya katılan görüşmecilere ait demografik bilgilere yer verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama sürecinde araştırmacılar tarafından oluşturulan aydınlatılmış onam formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılmış ve katılımcıların onamı alınarak veriler ses kayıt cihazı ile toplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Veriler, 15.12.2021 – 31.12.2021 tarihleri arasında yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Veriler toplanırken covid-19 pandemi koşulları çerçevesinde maske-mesafe ve hijyen kurallarına azami ölçüde dikkat edilmiştir. Her bir katılımcı ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşme süreci ortalama 50 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Ses kaydı ile toplanan verilerin içerik analizi araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Ses kayıtları araştırmacılar tarafından bilgisayar ortamında Word dokümanına dönüştürülmüş, görüşülen katılımcılar G1, G2, G3 ... G14 şeklinde adlandırılmıştır. Elde edilen veriler MAXQDA 2022 nitel veri analizi programından yararlanılarak çözümlenmiştir. Tüm veriler betimsel analize tabi tutularak kodlanmış ve tanımlanan kodlamalar ilgili şekilde birleştirilerek kategoriler, kategoriler birleştirilerek daha genel bir başlık olan temaları oluşturmuştur. Verilerin görselleştirilmesi açısından tablo kullanılmıştır.

BULGULAR

Komşuluk ilişkilerinin değerlendirilmesine yönelik araştırmaya katkı sunan katılımcılara sekiz adet demografik ve açık uçlu soru yöneltilmiştir. Yanıtlardan elde edilen bulgular 3 başlık altında toplanmıştır.

1.Araştırmanın Özneleri

Katılımcılara tanıtıcı olması açısından demografik sorular çatısı altında tabloda yer alan sorular yöneltilmiştir Yöneltilen sorular komşuluk ilişkilerinin değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Araştırmada görüşülen katılımcılar G1, G2, G3... G14 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

KATILIMCI	CİNSİYET	YAŞ	EĞİTİM DÜZEYİ	MEDENİ DURUMU	ÇOCUK SAYISI	BULUNDUĞU MAHALLEDE İKAMET ETTİĞİ TOPLAM YIL	GÖÇMEN/ MÜLTECİ KOMŞUSUNUN VATANDAŞLIĞI	NE ZAMANDIR KOMŞULUK YAPTIĞI
G1	KADIN	50	LİSE	EVLİ	4	35 YIL	SURİYE	8 YIL
G2	KADIN	41	İLKOKUL	BEKÂR	3	30 YIL	SURİYE	6 YIL
G3	ERKEK	44	YÜKSEK LİSANS	EVLİ	2	6 YIL	SURİYE	4 YIL
G4	KADIN	47	İLKOKUL	EVLİ	3	10 YIL	IRAK	3 YIL
G5	KADIN	32	LİSE	EVLİ	3	11 YIL	SURİYE	4 YIL
G6	ERKEK	57	LİSE	BEKÂR	2	2 YIL	IRAK	6 AY
G7	ERKEK	60	ÜNİVERSİTE	EVLİ	2	45 YIL	IRAK	6 YIL
G8	ERKEK	55	ÜNİVERSİTE	EVLİ	1	50 YIL	IRAK	5 YIL
G9	KADIN	46	İLKOKUL	EVLİ	2	3 YIL	SURİYE	3 YIL
G10	KADIN	47	İLKOKUL	EVLİ	2	15 YIL	IRAK	6 YIL
G11	KADIN	51	ÜNİVERSİTE	BEKÂR	2	50 YIL	SURİYE	5 YIL
G12	KADIN	37	ÜNİVERSİTE	EVLİ	1	6 YIL	SURİYE	4 YIL
G13	ERKEK	62	ÜNİVERSİTE	EVLİ	2	10 YIL	IRAK	5 YIL
G14	KADIN	46	YÜKSEK LİSANS	EVLİ	3	17 YIL	SURİYE	2 YIL

Samsun İli İlkadım İlçesi'nde yapılan araştırmada katılımcıların %64,3'ü kadın, %35,7'si erkek katılımcıdır. Yapılan çalışmaya gönüllü kadın katılım oranı daha yüksektir. Ayrıca komşuluk ilişkileri konusunda, kadın katılımcıların daha aktif ve araştırmaya katılmak için daha istekli olduğu, erkek katılımcıların ise komşuluk ilişkilerinde daha geri planda olduğu görülmüştür. Katılımcıların yaş aralığı 32-62 arasında değişmekte olup, yaşları ortalaması ise 48'dir. Araştırmaya katılan katılımcıların %28,6'sının ilkokul, %21,4'ünün lise, %35,7'sinin üniversite ve %14,3'ünün yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların %78,6'sı evli iken %21,4'ü bekârdır. Katılımcıların buldukları mahallede ikamet etme süresi ortalama 17 yıldır. İkamet ettikleri süreç içerisinde katılımcılar 2-8 yıl arasında göçmen veya mülteci bireylerle komşuluk yapmakta ve komşu oldukları süre ortalama 5 yıl olmaktadır. Katılımcıların göçmen komşularının %57,2'i Suriye, %42,8'i Irak vatandaşıdır.

2. Yerli Halkın Komşuluk Algısına Yönelik Bulgular

Türk toplumu için komşuluk, mekânsal bir yakınlık olmaktan çok daha fazla anlam taşımaktadır. Komşulukta fiziki yakınlıktan kültürel/toplumsal yakınlığa uzanan bir yol bulunmaktadır (Alver, 2014). Yerli halkın komşuluğa ilişkin görüşleri ve komşuluk tercihindeki öncelikleri; güven, saygı çerçevesinde ilişkiler, ziyaretleşmek, paylaşmak/yardımlaşmak ve Türk kültüründe önemli bir yere sahip olması şeklinde alt temalarla ortaya çıkmıştır. Güven, katılımcıların komşuluk ilişkilerinde en önem verdiği duygu olmaktadır.

"Günümüzde en büyük sorun güven. Komşuda güven ve saygı ararım." (G3)

"Güvenmem gerekiyor. İlk önce komşularını gözlemlersin. Bir yere bir şey koyarsın ve onu test edersin. Kayıp olan bir durum olursa güvenin sarsılır" (G10)

"Ailemi rahatlıkla teslim edebileceğim, rahat girip çıkabileceğim, gerektiğinde anahtarımı teslim edebileceğim güvenli bir ilişkidir." (G13)

Bireylerin düşüncelerine, davranışlarına, sınırlarına, örf ve adetlerine saygı göstermek katılımcıların önem verdiği hususlardan biri olmuştur.

"Düşünceli, ince fikirli, karşı tarafı kırmayan, aile mahremiyetine dikkat ederek ziyarette bulunabileceğim bir komşu isterdim." (G5)

"Herkes kendi sınırlarını bilmeli. İlk etapta ses ve gürültü anlamında, saygı anlamında belirli çerçevede herkes haddini bilmeli." (G11)

Komşuluk ilişkilerinin en önemli göstergelerinden biri de gerçekleştirilen ziyaretleşmelerdir. Ziyaretleşmeler komşuluk ilişkilerini samimi ve paylaşımcı yapmakla birlikte, arkadaş olma ve sosyalleşmenin de bir basamağı olmaktadır.

“Arkadaş olmak gerekli. Canımız sıkıldığında çaya, kahveye gidelim. Birlikte planlar yapalım. Samimi olup birbirimize çat kapı gidip gelebilelim.” (G1)

“Komşuluk olması güzel bir şey. Ziyaretleşme gerçekleştiriyorsun. Arkadaş gibi oluyorsun. Çay kahve içiyorsun, muhabbet ediyorsun, zaman geçiriyorsun.” (G4)

Komşuluk, maddi ve manevi anlamda destek olmak, yardımlaşmak ve dayanışmak anlamında topluma yerleşmiş kalıplar içermektedir. Bu kalıplar bireylere roller atfetmekte ve komşuluk ilişkilerinin daha işlevsel olmasına katkı sağlamaktadır. Bu anlamda katılımcıların görüşleri aşağıdaki şekildedir:

“Komşum benim için aslında akrabadan daha öte. Akraban ihtiyacın olduğunda uzakta kalıyor. Komşun bir ihtiyacın olduğunda daha yakın. Bir olumsuz durum olduğunda ben her zaman yardıma hazırım, komşularımın da yardıma hazır olmalarını isterim.” (G14)

“Komşuluk tabii ki çok önemli. Ekmeğe muhtaç olursun komşunun kapısını çalarsın. Hasta olursun ondan destek alırsın. Uzaktaki en yakın akrabandan ziyade komşun daha önemli derler. En ufak bir ihtiyaç halinde komşunun kapısını çalarsın.” (G6)

Türk dilini incelerken komşu ve komşuluk ilişkileriyle ilgili birçok atasözünün yer aldığını görmek mümkündür. İnsan, var oluşundan itibaren yakınlarındaki mağaralar, çadırlar ve evlerdeki kişilerle komşuluk ilişkileri kurmuştur. Göçebe yaşam tarzının oluşturduğu komşuluk ilişkileri, Türklerin boylar halinde yaşamıyla pekişmiştir. Zaman içerisinde toplum kademeli olarak yerleşik hayata geçmiş ve komşuluk ilişkileri de kentleşmeye göre şekillenmiştir. Geçmişten günümüze var olan komşuluk, geleneklere bağlı çerçevede devam etmiş ve Türk kültürünün bir parçası olmuştur. Komşuluk kültürünün günümüzde devam etmesi Türklerin milli benliklerine sahip çıktıklarının bir göstergesi olmaktadır.

“Komşuluk çok önemli. Atalarımız ev alma komşu al derler.” (G1)

“Komşuluk kavramı Türklerde çok önemli. Güven ve sıcak ilişkiler sağlar. Aile ve komşuya biz önem veriyoruz.” (G6)

“Önemli bir kavram. Atalarımızdan öyle gördük. Günümüzde biraz gerilese de yine de önem veriyoruz.” (G7)

“Atalarımız önem veriyor. Komşun açken sen tok yatma demişler. Cenazede, bayramda kapılarımız açıktır.” (G13)

3. Yerli Halkın Göçmen ve Mültecilerle Komşuluk İlişkilerine Yönelik Bulgular

Türkiye'ye sığınan göçmen ve mülteciler, kent hayatında özellikle komşuluk ilişkilerinde çeşitli değişimlere neden olabilmektedir. Bu anlamda katılımcılar komşularının göçmen/mülteci olduğunu öğrendiğinde; önyargılı olmama, reddetme/istememe ve acıma/merhamet duygu ve düşüncelerini yaşadıklarını belirtmektedir. Önyargı ve kalıp yargılar toplumu, kendisinden farklı olanı ötekileştirmeye sürüklemektedir. Irkçılık, yabancı düşmanlığı ve nefret söylemleri gibi ayrımcılığı temel alan düşünceler ötekileştirme ile başlamaktadır. Araştırmada görüşülen katılımcılar, göçmen/mülteci bir bireyin

komşusu olduğunu öğrendiğinde önyargılı davranmadığını, ötekileştirmeden onları bir birey olarak ele aldığını ifade etmektedir. Bu anlamda görüşmelerden örnek olarak şu aktarımları verebiliriz:

“Önyargılı değilim. Farklı bir şey düşünmedim. Normal bir insan çerçevesinde bakıyorum. Taşındıktan sonra ihtiyaçlarını sormaya gittim. Benden de yardım istediler. Yardımlaştık. Bence ayırım gibi bir kıstas olmamalı. Yabancı diye ötekileştirilmemeli. Sonuçta bu kişiler oradaki politikaların sonucunu yaşıyor. Gelenler suçlu değil.” (G3)

“Farklı bir şey düşünmedim. Önyargılı davranmadım insan olarak ele aldım. Zararını görmeden yargılamak istemedim.” (G4)

“Onların da bir insan olduğunu düşündüm. Ailemde bu düşünceme karşı çıkanlar oldu. Ayırım yapıyorlar. Gelenler Suriyeli değil de Amerikan vatandaşı olsaydı daha farklı davranır gururlanırlardı. Ben onlara da bir insan gözüyle baktığım için önyargılı davranmadım. Aynı durum bir gün bizim de başımıza gelebilir.” (G5)

Gerek toplumun geçmişten gelen kalıp yargıları gerekse yaşanan durumlardan kaynaklanan önyargılar, bireylerin tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Kalıp yargılar ve önyargılar katılımcılarda, göçmen ve mültecileri istememe ve onları reddetme durumu oluşturmaktadır. Bu anlamda katılımcıların görüşleri aşağıdaki şekildedir:

“Ev sahibi, boş olan dairenin idaresini bana bırakmıştı. Kiracı olmak için gelenlerin mülteci olduğunu öğrendiğimde evi vermek istemedim. Etraftan duyduğum ve gördüğüm olaylar dolayısıyla vermek istemedim. Sürekli olay çıkarmaları ve kavga etmeleri bunun sebeplerinden biriydi. Çok kalabalık oldukları için mahalleye rahatsızlık veriyorlardı. Bu sebepten dolayı da istemedim.” (G6)

“Göçmen olduklarını öğrenmemizden ziyade kendilerini zorla toplumda var eden kişiler. Toplumda saygı, sevgisi olmayan, örf ve âdeti olmayan, toprak ve vatan sevgisi olmayan, en ufak şeyde vatanlarını bırakıp giden insanlar hakkında olumlu bir şey hissetmem mümkün değil. Türkler olarak vatanımıza en ufak bir şey olmaya kalksa canımız pahasına vatanımızı korumak için ne gerekiyorsa yaparız. Onlar gibi kaçıp bir yerlere gitmeyiz. O tür insanların bizim gibi insanların yanında olması çok yanlış.” (G8)

“Şok yaşadım. Ağladım. Evi basıyorlarmış gibi hissettim. Hiç istememiştim. İlk gelenler 5 erkekti. Ev sahibine telefon açtım ben bunlarla yaşayamam. Eşim vardiyalı yaşıyor, odun kömür almaya indiğimde güvende hissedemem. Ev sahibim anlayışlı karşıladı onları almadı. Fakat Türkler sobalı evi tercih etmedikleri için mecbur başka birini kabul etti. Ben de kabul etmek zorunda kaldım.” (G10)

“Hiç sevmiyorum. İstemiyorum. Ama kapımın dibine kadar geldiler. Şikâyetinde bulundum ama bana sen karışamazsın dediler. Ben ikinci vatandaş oldum. Pis insanlar. İnşallah giderler. Kendi evim kiralık olsa onlara vermem. Başkasına bedava veririm ama onlara vermem. Osmanlı zamanında bizi ilk satan bunlar. Altın karşılığında sattılar bizi. Şimdi bize sığınıyorlar.” (G13)

Merhamet, genellikle hassasiyet göstermek, empatik yaklaşmak ve duyarlı olmak anlamlarında kullanılmaktadır. Acıma ile merhamet kavramları birbirine karıştırılmakta ve birbiri yerine kullanılmaktadır. Acıma, merhametin oluşmasında bir his olmakla birlikte, merhamet sadece anlık bir

acıma hissi değil insanları sürekli olarak iyiliğe yönelten bir duygu olmaktadır. Bu araştırmada katılımcıların merhamet ile kastettikleri anlam, acıma duygusu ile iç içedir. Göçmen ve mültecilerin maddi ve manevi anlamda ihtiyaçlarının olması ve ülkelerindeki savaş nedeniyle göç etmek durumunda kalması katılımcılarda acıma ve merhamet hissi uyandırmaktadır.

“Mülteci komşumun ilk gördüğümde çocuk karda çıplak ayakla geziyordu. Çok fazla üzuldüm.” (G1)

“İlk duyduğum zaman çok acımiştim. Öncelikle kimse durduk yere ülkesini terk etmez. Sonuçta Türk milleti olarak misafirperveriz, merhametliyiz.” (G2)

“Önce merhamet duygusu ağır bastı. Çünkü az çok basından onların nasıl bir ortamda yaşadıklarını, ne amaçla ve neden buraya geldiklerini gözlemliyoruz. Yani kimse vatanını kolay kolay bırakıp gelmez diye düşünüyorum. Avrupa’nın yaptığı ödeneklerle burada durmaya çalışıyorlar. Avrupa onlara kapılarını açmıyor. Yardımlarla biz onları ayakta tutuyoruz.” (G11)

Göçmen ve mültecilerin toplumda homojen şekilde yer almasını sağlamak çok kolay değildir. Mülteciler “sınıf, eğitim, beceri, etnisite, din, menşe ülke, nesil/yaş, göçmen statüsü (sığınmacı, mülteci, yasadışı veya yasal), vatandaşlık, cinsiyet gibi konularda farklılıklar gösterirler ve homojen bir blok olarak algılanamazlar” (Rittersberger-Tılıç & Erdemir, 2008). Kültür ve dil farklılıkları, farklı yaşam biçimleri toplumdaki bireyleri “biz” ve “onlar” şeklinde ayırabilmektedir. Bu anlamda katılımcılar, göçmen ve mültecilerle olan komşuluk ilişkilerinde; göçmen/mültecilerin kendi içlerine kapanık olduğu ve bu nedenle ilişkilerin gelişemediği, komşuluk kültürümüze uyum sağlayamadıkları şeklindeki durumlarla birlikte göçmen ve mültecilerin komşuluk ilişkilerinde Türk toplumuna benzer nitelikte paylaşımcı oldukları yönünde durumlarının da olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların göçmen ve mültecilerin sadece kendi kültürlerindeki bireylerle iletişim kurdukları, Türk toplumu ile iletişim kurmaya kapalı oldukları ve bu nedenlerle komşuluk ilişkilerinin gelişemediğine dair görüşleri aşağıdaki şekildedir:

“Komşuluk anlayışı hiç yok. Onlar kendi halinde insanlar. Nasıl olduklarını da pek çözemedim. Mülteciliğin verdiği bir duyguyla mı yoksa yapıları gereği mi anlamadım. Onların kendi ülkelerinden komşuları var. Çok misafirleri geliyor. Sanırım kendi içlerinde komşuluk anlayışları var. Dışa açık değil. Buradaki komşuluk merdivende başlayıp merdivende bitiyor.” (G5)

“Onların kendi dünyaları var. Kendi aralarında var olmaya ve birlikte olmaya çalışıyorlar. Ve birlikte güçlenip çoğunluk sağlamaya çalışıyorlar. Gruplaşıyorlar ve gruplaşmayı destekliyorlar. Kendi dükkânlarını açıyorlar.” (G8)

Türkiye’nin göçmenler için transit bir ülke oluşu, göçmen ve mültecilerin üçüncü bir ülkeye yerleştirilmeleri ya da kendi ülkelerine dönmeleri durumu sürecinde var olan bekleyiş hali ve bu bekleyişin ne kadar süreceğinin bilinmezliği, gerek göçmenlerin gerekse yerli halkın topluma uyumunu zorlaştırmaktadır. Uyumun zor olması ya da sağlanamaması yerli halkın olumsuz duygularının pekişmesine neden olmaktadır.

“Onlarla yaşamak zor. Ama tabii ki bu onları dışlamak, yok saymak anlamına gelmemeli. Mülteciler çok geride. Biz onlara uyum sağlıyoruz, onlar bize uyum sağlaması gerekirken. İletişim kurarken zorlanıyoruz. 60-70 sene kafa olarak geriden geldiklerini düşünüyorum. Kitap okuma gibi bir çabaları yok ama internet kullanımında yersiz istekleri var. O akşam sofraya yemek konmayabilir ama telefon olmadan o sofaya oturmazlar. Üretime değil de tüketime dayalı bir kafaları var. Ben onların bu nedenle var olduklarına inanıyorum. Aradan asırlar geçmesine rağmen ilk var oldukları gibiler. Kuran cahil bir topluluğa indirildi. Petrol, doğalgaz yatakları anlamında zengin olabilirler ama kültür ve yeni fikirler anlamında çağın çok gerisinde kalmışlar. Bize uyum sağlayamıyorlar.” (G11)

“Barbar ve vahşiler. İnsanlıkları yok. Savaş görmüş ezilmiş diyoruz ama senden benden daha sağlıklı. Uyum sağlamadıkları gibi bir de gelip bizim toplumumuzu bozuyorlar.” (G13)

Katılımcıların, göçmen ve mülteci komşularının paylaşımına önem verdiğini, güler yüzlü ve saygılı olduğunu ifade etmekte olan görüşler şu şekildedir:

“Benim komşularıyla aram iyi. Fakat birkaç komşum var onu çok sevmiyorum. Aynı Türk toplumundaki gibi. Herkesi sevemiyorsun. Mesela yakın olduğum komşumla birlikte çay ziyareti gerçekleştiriyoruz. Güler yüzlüler. İkramı çok seviyorlar. Sen onlara ikramda bulunduğunda onlarda sana ikramda bulunuyor. Kendi kültürlerine ait yemekleri bize tanıtmaya çalışıyorlar.” (G1)

“Çok fazla muhabbet edemiyorum çalıştığım için fakat gayet saygılılar. Mesela asansöre bir kadın geliyorsa binmez, kadının binmesini bekler, asansör kapısını tutar. Selam verirler sürekli. İkramda bulunurlar. Saygı anlamında çok iyiler ama çalıştığım dan ötürü çok fazla komşuluk yapamıyoruz.” (G4)

Komşuluk ilişkilerinde ziyaretleşmenin önemli olduğu varsayılarak araştırmada, katılımcıların göçmen ve mülteci komşularıyla ziyaretleşmeler gerçekleştirip gerçekleştirmediği ve bu durumun nedenleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada görüşülen katılımcıların çoğunluğunun, göçmen ve mülteci komşularıyla ziyaretleşme gerçekleştirmediği görülmüştür. Katılımcıların ziyaretleşme gerçekleştirilmeme nedenlerine bakıldığında güven sorunu ve temizlik problemlerinin yaşandığı görülmektedir. Katılımcıların güven sorunu yaşadıkları yönündeki ifadeleri şu şekildedir:

“Çağırırsalar bile çekiniyorsun gitmeye. Kötü olduğundan değil çok istemiyorsun yine de. Çünkü tam olarak güvenemiyorsun. Kendi memleketin gibi olmuyor.” (G4)

“Komşuluk gerçekleştiriyoruz. Merdivende karşılaşıyoruz. Merhabalaşıyoruz. Türk dostuna gittiğin gibi gidemezsin zaten. Türkler kadar hızlı güvenemezsin.” (G7)

“Güvenimi sağlamadılar. Zaten Türkçe bilmiyorlar. Bir de erkek çok fazla. Kadını göremiyorum, hiç evden çıkmıyor. Sosyal medyada görüyorum erkeklerin olumsuz durumlarını. O yüzden samimiyet kurmak istemiyorum.” (G10)

Katılımcıların, göçmen ve mültecilerin temiz olmadıkları ve onlarla ortak paydada buluşamayacaklarını düşündükleri için ziyaretleşme gerçekleştirmedikleri yönünde ifadeler de bulunmaktadır:

“Onların kendileri aralarında ziyaretleşiyorlar. Dışarıdaki ayakkabıları evde giyiyorlar. Çok pisler.” (G2)

“Hayır. Ben uyuyorum onlar eve giriyorlar. Bize ters yaşıyorlar. Ayakkabıyla eve giriyorlar. Nasıl Müslümanlar anlamıyorum. Temiz değiller.” (G13)

Araştırmada ziyaretleşme gerçekleştiren katılımcıların genellikle yardım amaçlı ziyaretleşmeleri dikkat çekmektedir.

“Evet. Dediğim gibi çay ve yemek ziyaretleri yapıyoruz. Misafirperverliğimizi gösteriyoruz. Müslüman Müslüman’a yardımcı olmalıdır. Çocuğumun kıyafetlerinden paylaşım yaptım. Sonrasında Türkçesi yeterli olmadığı için ilgili kurumlara götürdüm. Yardımcı olmaya çalıştım. O da çok vefalı çıktı. Hatta aldığı yardımlardan bana da vermek istedi. Çocuklarımız bazen kavga ediyor ama orta yolu bulmaya çalışıyoruz. Çok cömertler. O yoklukta bile yardım etmeye çalışıyorlar. Bize misafirlğe geldiklerinde eli boş gelmiyorlar. Bunu bazen akrabam bile yapmıyor. Aslında birbirimize karşı iyi adımlar attığımız için iyi bir komşuluk gerçekleştiriyoruz.” (G1)

“Ziyaretleşiyoruz ama çalıştığım için ziyaretleşmemiz çok olmuyor. Kendilerine çok fazla yardım topladım. Özellikle ramazan ayında. Kız çocuklarını her akşam iftara aldım. Türkçe bilmedikleri için saatlerce bir arada kalamadık. Evlerine girip ihtiyaçlarını öğrendim. Erzak yardımı yaptım. Eşi ucuz ücretli işlerde çalışıyordu. Geçinemezler, 3 çocuk var. Bu yüzden araçlar yardımıyla çeşitli yardımlarda bulundum. Bu şekilde evlerine girip ev ortamlarını gördüm. Evleri temizlik ve eşya bakımından ilk geldikleri zamana göre daha iyiydi. Görsel olarak bir nebze aşama ilerlediler. Ama tamamen bizim gibi değiller. Onlar köyde yetişmişlerdi. Bir gün tavuk temizlemeye çağırdım. O zaman biraz muhabbet ettik. Ama dediğim gibi Türkçe olmadığı için çok muhabbet edemiyoruz.” (G11)

Araştırmada katılımcıların, göçmen ve mülteci bireylerle komşuluk ilişkilerinde yaşadığı olumsuz durumlar ve bu durumlara yönelik çözüm önerileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların yaşadığı olumsuz durumların temizlik, iletişim, gürültü ve güven konusunda olduğu, katılımcıların yaşanan durumlara çözüm bulamadığı, çözüm bulmak için sözleşme imzaladığı ve konuşarak çözüm bulabildiği görülmektedir. Bu anlamda katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Ev ortamlarını görme fırsatım oldu. Ev yerleşme biçimleri bizden farklı. Biraz daha dağınıklar. Merkezde kalanlar biraz daha alt düzey göçmenler. Ama Atakum (Samsun’un bir ilçesi) tarafında daha varlıklı göçmenler var. Gürültü ve temizlik konusunda biraz dikkatsizler. Başta daha çok sorun vardı ama sonra alışmaya başladılar. Eğitim düzeyleri arttıkça ortak değerlere daha çok yaklaşıyoruz. Ama uçurum arttıkça ortak değerler de uzaklaşıyor.” (G3)

“Olumsuzluklar yaşadım. Eski kiracıım benim kiraya verdiğim evi bir başkasına kiraya vermiş. Eski kiracıım ile evimi kiraya verdiği kişiler, evimdeki tüm eşyaları çalmışlar. Buzdolabının içine varana kadar her şeyi almışlar. Sonra her şeyi inkâr ettiler. Maddi manevi bize zarar verdiler. Kira sözleşmesi imzaladığımız için çıkmak istemediler fakat hırsızlık yapan bir insana ne kadar güvenebilirim. Sözleşmeyi feshedip onları evden çıkardım.” (G4)

“Olumsuz şeyler yaşıyoruz. Örf, adet ve saygısı olmayan insanlar. Biz yolda büyüğümüze yol veririz, küçüklerle konuşuruz, yürüyemiyorsa karşıya geçiririz. Ama onlarda hiç böyle bir insan sevgisi yok. Saymakla bitmez. Çözümü ben bulamam. Çözümü ya onlar ya da devlet bulmalı. Ben zaten muhatap olmuyorum. Bu kadar şikayetçi gözüküyorum ama çocukları günahsız. Onlar

İçin aynı şeyi düşünmüyorum. Geceleri sürekli gürültü yapıyorlar. Sürekli keyif halindeler. Biz komşumuza güzel izlenim bırakmaya çalışırız. Ama onların umurunda değiliz.” (G8)

“Ben temizlik konusunda çok titizim. Özellikle merdiven temizliği konusunda. Hep ben temizlik yapıyorum. Teklif ediyorum, “Yaparız, tamam.” diyorlar ama hiç yapmıyorlar. Bu eziyeti ben çekiyorum. Türk komşun olsa böyle olmazdı. İş paylaşımı olurdu. İnsan karşısından empati bekliyor. Ben çamaşır asamadım çünkü çok pisler. Çamaşıruları hep evin içerisinde kurutmaya çalıştım. Ağzlarında hep özür dileriz kelimesi var ama ne anlama geldiğini bile bilmiyorlar bence. Her uyardığımda özür diliyorlar ama aynı hataları yapıyorlar. Balkonda pis şeyler silkeliyorlar, sigara külü atıyorlar. Ev sahibi de onları uyardı ama anlamıyorlar. Onların gelip gideni çok oluyor. Evlerinin yerlerini de silmek yerine yıkıyorlar. Benim üst duvarlarım onlar yüzünden rutubet oldu, su çekti. Çözüm bulamıyoruz yani. “ (G10)

“Bireysel olarak değil, çocuklar üzerinden olumsuzluklar yaşıyoruz. Toplu yaşama alanlarında nasıl yaşanması gerektiğini bilmiyorlar. Apartman giriş çıkışlarında sorunlar yaşıyoruz. Çocuklar ortak alandaki eşyaları kırıyor. Anlatıyoruz ama anlamıyorlar. Çocuklarını iyi yönde desteklemek yerine köstek oluyorlar. Sabit fikirliler. Çözüm olarak sorunlara aynı netlikle yaklaşıyorum. Yani sınırlarını bilmeleri gerektiğini ifade ediyorum. Toplu yaşamda dikkat etmeleri gerektiği noktaları sürekli söylüyorum. Türkleri, biri bir kez uyardığında Türkler diretmez ama onlar suçları konusunda arsızlar.” (G11)

Komşuluk, mekânsal yakınlığın sosyal yakınlığa katkı sağlamasına yardımcı olabilmektedir. Araştırmada komşuluğun, yerli halkın göçmen ve mültecilere ilişkin görüşlerine ne düzeyde etkisi olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların çoğunluğunda göçmen ve mültecilerle gerçekleştirdiği komşuluk ilişkilerinin, bu bireylere ilişkin görüşlerinde değişim yaratmadığı görülmüştür. Bu anlamda katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Mülteci olarak bakmadım ben kimseye. İhtiyacı olan bir vatandaş olarak ele aldım. Dinime göre zorda kalan herkese yardım etmeye çalışırım. Kimseyi dışlamaya çalışmak bize yakışmaz. Ülkemize sığındı biz de Allah rızası için yardım ediyoruz. Mesela bazı komşularım ırkçı olarak yaklaşıyorlar. Gitsinler vatanlarına ne halleri varsa görsünler diyorlar. Önyargılı davranıyorlar. İrkçiliği hiç sevmem ve savunmuyorum. İyi anlaştığım komşuma çok kötü davrananlar da olmuş. Sonuçta onlar da isteyerek gelmediler. Onların suratlarına karşı ülkelerine git demek onları da çok fazla kırıyor. Ev vermek istemediler, kiralari da yükselttiler. Evlerini onlara kiraya verenleri de sorgulamaya başladılar. Ama büyük konuşan herkesin kapı komşusu, kiracısı artık göçmenler oldu. Mecbur kaldılar. “ (G1)

“Her ne kadar olumsuzluk yaşasam da bir genelleme yapamam. Kurunun yanında yaş da yanmamalı. Evet olumsuz durum beni etkiledi fakat hala mültecilere karşı önyargılı davranmıyorum. Sonuçta biz de o durumda olabilirdik. Türklerde de herkes iyi değil.” (G4)

“Hiçbir zaman hiçbir insana karşı önyargılı olmam. Önce tanımaya çalışırım. Anlaşamayacağımı düşündüğümde samimi olmam. Kişileri ırklarına göre değil bireysel olarak ele aldığım için fikirlerim değişime uğramadı. Yani herkes iyi ya da kötü olabilir. Bunun farklı kökenden olmasıyla alakası yoktur.” (G12)

Fikirleri zıt yönde olan ve gerçekleştirdikleri komşuluk ilişkilerinden sonra görüşleri değişmeyen katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Ben genelde sevmem. Türklerden başkasını sevmiyorum. Mültecileri de ülkemde asla istemiyorum. Benim komşularım Iraklı. Suriyelilerden farklılar. Iraklılar biraz daha kültür ve medeniyet sahibi. Suriyeliler olsaydı belki rahat edemezdim. Ama Iraklı olduğu için daha rahatım ve bir önyargım yok. Fikrim değişmedi, istemedim, hala istemiyorum.” (G6)

“Onlarla, komşu olma şansımız yok. Ortak değerimiz yok. İlk geldikleri zamanda savaş var diye geldiklerinde, belirli bir bölgede tutulsalardı bırakın şikayetçi olmamı, emekli maaşımdan da onlara yardım verseler hiç sesimi çıkarmazdım, olumlu düşünürdüm. Ama bu durumda düşünemiyorum. Onlar bize hiç olumlu bir şey katmıyorlar. Bizim çocuklarımızın geleceğini gasp etmeye gelmişler. Onların bu ülkeden bir an önce gitmesi gerekiyor.” (G8)

Görüşlerinin değiştiğini ifade eden katılımcılar ise bu değişimin olumsuz yönde olduğunu ifade etmektedir. Başlangıçta önyargılı davranmamaya çalıştıklarını, merhamet duygusu ile yaklaştıklarını ve yardımda bulduklarını fakat zaman içerisinde merhamet duygularının olumsuz yönde kullanıldığını hissettiklerini dile getirmişlerdir:

“Evet. Öncelikle önyargılı davranmamaya çalıştım, acıdım sonuçta hepimiz Müslümanız. Fakat bu kaş yapıp göz çıkartmak demek değildir. Biz yardım edildiğinde çekingen oluruz. Ama onlar da hiç bunları göremiyorum. Özgüvenleri inanılmaz fazla. Bizim çocuklarımız bile onların çocuklarını aç görünce yardım etmek istiyor. Ama onlar bu konuda arsız davranıyorlar. Sen yaptığın hayırdan bile bu sefer şüphe ediyorsun. Bazıları acınma durumunu kullanıyorlar. Onları birebir tanıyınca oldukça uzaklaşmaya başladım. Tamam dilde anlaşamıyoruz fakat her şey dil değil. Beden dili ve gönül bağı da önemli. Fakat bu samimiyeti hissedemiyoruz, olmuyor. Tanımadan önce daha iyi şeyler düşünüyordum. Tanıdıktan sonra daha olumsuz düşünmeye başladım.” (G2)

“Fikirlerim değişti. Herkes için aynısı söylenemez ama merhamet duygumu sömürdüler. Merhamet noktası da bir yere kadar. Fazla olunca karşı taraf sizi kullanmaya çalışıyor. Her ilişkinin belli sınırı olmalı. Yardımlarımız onları daha da rahatlığa alıştırdı. Bizim kendi yardıma muhtaç insanlarımız da var, onlar bu şekilde değil. Tek muhtaç olan göçmenler değil. Bu durumlar tek onların başına gelmedi. Geçici süreci biraz daha uyum sağlayarak geçirmeliler. Çocuklarını da geleceğe kötü hazırlıyor. Sürekli yardımlarla ayakta kalmaya çalışan aile modeli çok da sağlıklı değil. Mecbur kaldılar geldiler diyoruz ama gitmeye hiç niyetleri yok. Türkiye’yi tatil merkezi olarak görüyorlar. Uyum sağlayamıyorlar ama keyifleri de yerinde. Bize benzemeleri biraz bencillik olur ama kendileri gibi davrandıklarında bize zarar veriyorlar. Her bireyde olduğu gibi, ilk tutumlar sabit kalmıyor. Yani başta ne kadar hoşgörülü ve merhametli olsan da sonradan değişiyor.” (G11)

Göç olgusu sadece göçmenler için değil, göç alan ülkedeki bireyler için de sosyal sorunlar yaratmaktadır. Sosyal sorunların sağlıklı bir şekilde çözümlenebilmesi için toplumu oluşturan bireylerin fikirlerine yer vermek oldukça önem taşımaktadır. Sosyal devlet anlayışı, toplum üyelerinin katılımı ile çözümler üretmek amacıyla modeller ortaya koymayı gerektirmektedir. Bu anlamda araştırmada katılımcıların çözüm önerilerinin Türk dili eğitimi vermek, kültürel anlamda eğitim sağlamak, toplumun önyargıları ile çalışmak, göçmenleri ülkelerine geri göndermek, düşük ücretli istihdama çözüm bulmak ve göçmenlerin bölgelere dağılımını kontrollü gerçekleştirmek şeklinde olduğu görülmüştür. Bireylerin iletişim kurmasında en önemli unsur konuşma dili olmaktadır. Dil, bilişsel ve sosyal gelişimde oldukça

önemli bir yer kaplamakta ve önce bireysel daha sonra toplumsal özellikler arz etmektedir (Özbay & Melanlıoğlu, 2008). Farklı ülkenin vatandaşlarıyla iletişim kurarken dil bilgisi eksikliği, ilişkilerin gelişmemesine sebebiyet vermektedir. Bu durum göçmen ve mültecilerle komşuluk ilişkilerimizde de ortaya çıkmaktadır. Göçmen ve mültecilerle komşuluk ilişkilerimizin gelişmesi sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesiyle mümkün olacaktır. Bu anlamda Türkiye'ye gelen göçmenlerin Türk dilini öğrenmesi adaptasyonlarının sağlanmasında oldukça etkili olacaktır. Katılımcıların, göçmen ve mültecilere Türk dili eğitimi verilmesi gerektiğini ifade ettiği görüşlerden örnekler şu şekildedir:

“Dil sorunları var ve dertlerini çok fazla anlatamıyorlar. Türkçe öğrenenler de uzun zamandır Türkiye’de kalanlar. Başlangıçta bu dil sorunu halletmek için daha çok çalışmalılar.” (G1)

“Dil inanılmaz bir problem, bu sorunun çözülmesi gerekli. Sanırım kendilerini kalıcı görmedikleri için uyum sürecine katkı sağlamıyorlar. Ama kendi gruplarıyla sosyal hayatta inanılmaz aktifler. Bizimle olan iletişimlerinde oldukça kapalılar.” (G9)

Kültür, toplumun bireyleriyle var olan, toplumdaki bireylerle gelişen ve zenginleşen dinamik bir kavramdır. Kültür, toplumun gelenek ve göreneklerini, düşüncelerini, davranışlarını ve sahip olduğu değerleri ifade etmektedir. Bu anlamda farklı bir topluma uyum sağlamak sadece o toplumun dilini öğrenmekle değil, sahip olduğu değerleri ve kültürü öğrenmekle mümkündür. Katılımcıların göçmen ve mültecilerin kültürel anlamda eğitilmeli olduğunu ifade eden görüşleri bulunmaktadır:

“Bazıları Türkiye’yi sahipleniyor. Gitme düşüncesinde olanlar dili ve kültürü daha zor öğreniyor. Kurallara uymada sıkıntı yaşıyor. Toplumsal kuralları benimsemeleri gerekiyor. Geldikleri zaman ilgili bakanlıkların, göçmenleri kente yerleştirmeden önce kültürel olarak uyum sağlanabilmesi amacıyla Türk kültürü hakkında onlara ön tanıtım yapması, oryantasyonun sağlanması gerekiyor.” (G3)

“Aile danışma merkezlerinde eğitimler verilebilir. İnsan odaklı eğitimler verilip kültürümüzün karşı tarafa aktarılması lazım. Her şeyin başı eğitimden geçiyor.” (G11)

Önyargılar ve kalıp yargıların farklı kültürlerin iletişim kurmasında şüphesiz ki olumsuz etkisi bulunmaktadır. Yerel halkın göçmen ve mültecilere ilişkin olumsuz yargılarının olması gerçek anlamda iletişim kurmayı büyük bir ölçüde engellemekte ve kişinin duygularını zedeleyebilmektedir. Hatta bu yargılar, nefret söylemlerine kadar ilerleyebilmektedir. Bu anlamda katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Öncelikle Türkler misafirperverliğini göstermelidir. Karşı taraf da uyumlu yaklaşmalıdır. Statü olarak değil insan olarak yaklaşılmalıdır. Bir insanın ırkçı bakışı nasıl düzelir bilmiyorum ama vazgeçirmek çok zor. Nefret söylemlerinin önüne geçilmelidir. Türkler biraz daha empati yapmalıdır.” (G1)

“Bu ülkede göçmenlerle komşuluk ilişkimiz gelişemez. Çünkü Türk vatandaşı olan herkes onlara öcü gözüyle bakıyor. Niye vatanlarını bırakıp geldiler diye yaklaşıyorlar. Bırakmak zorunda kalmasalardı gelmezlerdi. Toplumumuzu da bilgilendirmek gerekli. Yanlış bilgiler toplumu önyargılı yapıyor.” (G5)

“Toplumumuz önyargılı olmamalı. Bazı çocuklar Suriyeli veya Iraklı diye ayırıyor. Ben bunlara da kızıyorum, sonuçta ayırmaya gerek yok. Hepsi insan. Ayırıştırmaya gerek yok. Bu ayrımın yapılması bırakılırsa bütün problemin ortadan kalkacağını düşünüyorum. Bir insanın hangi dinden, hangi devletten olduğu benim için bu kadar önemli değil. Türklerin de bu ayrıma sebep olduğunu düşünüyorum. Çocuklara da bu ayrımcılığı aşıyorlar. Farklı davranmayı aşılamamak lazım. Türklere çok iş düşüyor. Onları farklı görmemek gerektiğini düşünüyorum.” (G14)

Türk toplumunda yerli halkın “ev sahibi” olma durumu, kendinden farklı olan göçmenlere yönelik olumsuz yargılar geliştirmesi ve göçmenlerin geçici sürelerinin belirsizliği, yerli halkın göçmen karşıtı tavır sergilemesine kaynaklık etmektedir. Katılımcılar arasında çözüm önerilerinin yetersiz kalacağı, tek çözümün göçmen ve mültecilerin ülkeden gitmeleri gerektiği olduğuna yönelik dışlayıcı tutumlar içeren söylemler yer almaktadır:

“Zaten geçici olarak buradalar. Ülkemizde kalmalarını da istemiyorum. Bir uyum sağlanamaz. Biz, Irak veya Suriye’ye gitsek onların burada buldukları rahat yaşam tarzını orada yaşayamayız. Devlet desteği alamayız. Bizim devletimizin durumu gerçekten iyiyse önceliği, kendi yardıma muhtaç vatandaşına versin, mültecilere değil. Önce kendi ülkemizin fakir fukarasını doyuralım. Avrupa ülkelerinden yardım alıyoruz diye bu insanlara bakmak zorunda değiliz.” (G6)

“Çözüm en kısa zamanda geri dönmeleri. Bayramda ziyaret edip geliyorlar. Demek ki istediğin zaman gidebiliyorsun. Savaşta ziyaret ederken korkmuyorlar. İş yerleri vergisiz. Benim vatandaşım vergi veriyor. Muayene parası vermiyorlar, öncelik onların. Türkiye tatil yeri değil. Onlar bu ülkeyi geçiş olarak kullanacaklardı ama kalıyorlar. İltimaslar azaltılmalı.” (G8)

“İlişkilerimiz gelişemez. Kimse de bir şey sağlayamaz. Önce onlar gitmeli sonra kendimizi düzeltmeliyiz. Çünkü bizim toplumumuzu da bozdular. Sınırlar kapatılıp daha fazla alınmamalı. Onlar istihdam ediliyor, bizim gençlerimiz işsiz kalıyor. Benim kendi vatandaşım aç gezerken onlar her yerdeler. Sayıları resmiyettekinden daha fazla. Başka ülkeler onlara şiddet uyguluyor, geliyor bize sığınıyorlar. Ama yine de bizi beğenmiyorlar. Canını kurtarıyoruz ama yine de bize uyum sağlamıyorlar. Tek çözüm onların gitmesi. Ben olsam bir tanesini almam. Sınır dışında tutar, ekmek ve suyunu veririm. Girmesin ülkeye. Biz onların ülkesine gitsek bir bardak su vermezler.” (G13)

Topluma uyum sağlamada maddi ihtiyaçların giderilmesi de önemli bir rol oynamaktadır. Ekonomik anlamda yeterli olmak fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasında etkili olmakta, aynı zamanda toplum için üretmeye ve topluma faydalı olmaya da katkı sağlamaktadır. Bireyin kendini gerçekleştirilmesi için temel basamak fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Göçmen ve mülteciler ötekileştirilme ile birlikte enformel ekonomiye yönlendirilmekte ve düşük ücretlerle çalıştırılmak zorunda bırakılmaktadır. Ağır çalışma koşullarında çalıştırılan göçmenler için bu durum dezavantaj teşkil etmektedir. Bu anlamda araştırmaya destek veren katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Düşük ücretli işgücü ile çalıştırılıyorlar. Bu durumun önüne geçilmesi gerekiyor. Çok zor şartlar altında çalıştırıyorlar. İnsanlara öncelikle iyi kalpli olmayı öğretmeleri gerekiyor. Denize düşen yılanı sarılır misali hareket etmemek gerekiyor.” (G1)

“Bazı konularda dezavantajlı konumdalar. Mesela aynı işi benim eşim yaparak 3000 TL alırken onlar 1500 TL alıyor. Bu insanı çalıştırıyorsa emeğini korumak zorunda. Marketlerde fiyatlar hepimize aynı. Çalışmasınlar demiyorum elbette çalışsınlar ama karşılığını da alsınlar işverenden. Devlet buna göz yumuyor bu yüzden kızıyorum. Düşük maliyetli iş gücünün kontrol edilmesi gerekiyor.” (G5)

“Öncelikle onların iyi hissedebilmesi için maddi ihtiyaçlarının giderilmesi gerekiyor. Ekonomik durumlarının iyileştirilmesi sağlanırken onların Türk toplumunun içerisinde aktif olmalarını sağlamak bu duruma katkı sağlayacaktır” (G12)

Türkiye’ye gerçekleşen yoğun göçlerle yerli halk, göçmenlerin yaşadıkları mahallelere egemen olmaya çalıştığını ve kontrolsüz yerleşmenin asıl yabancı kendileriymiş gibi hissetmelerine neden olduğunu düşünmektedir. Bu anlamda katılımcılar, göçmenlerin bölgelere demografik yapıya uygun şekilde yerleştirilmelerinin gerektiğini ifade etmektedir.

“Bölgeye dağılımları dengeli olmalı. Yani bazı mahallelerde sayıları inanılmaz fazla. Böyle olduğunda da etkileşimleri dar alanda kalıyor. Kendi aralarındaki bağları biraz kopartıp dağılımının geniş çerçevede olması gerekiyor. Örneğin biz okullarda, ilkokul çocuklarında göçmenleri uyum sınıflarına alıyoruz. Fakat uyum sınıflarında bile sadece kendi kültürleriyle bir arada bulunurlarsa sıkıntı yaşıyorlar. Gelişim bu sefer olumsuz yönde etkileniyor. İçerilerine Türk öğrenci kattığımızda uyum süreci daha sağlıklı gerçekleşiyor. Ama kontrollü dağıtmakta fayda var.” (G3)

“Yerleştirmeler kontrollü olmalı. Benim çocuğum onların yaşadığı mahalleye yabancı ama onlar o mahallenin sahibi olmuşlar. Biz kendi mahallemize yabancı olduk. Özgüvenlerinin nereden geldiğini anlamıyorum. Düşündüğümde benim sahiplenmem gerekiyor mahalleyi, çünkü ben ev sahibiyim, onlar misafir. Fakat onlar ev sahibi gibi benimsemişler yaşadıkları yeri. Misafirise misafirliğini bilmeli. “ (G5)

Araştırma kapsamında yaşlılara yönelik tutumların demografik özelliklere göre değişiklik gösterip göstermediğine bakıldığında öğrencilerin cinsiyetine, sınıfına ve yaşına göre tutumları incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatüre bakıldığında; ülkemizde üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada cinsiyet durumunun tutumu etkilemediği desteklenmiştir (Başer & Cingil, 2019). Bu durumun tersi yönünde cinsiyete göre tutumlar arasında farklılık olduğu da tespit edilmiştir (Kavuran & Caner, 2021). Aynı zamanda hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir araştırmada öğrencilerin sınıfının ve yaşının tutumları etkilemediği araştırmamızı destekler niteliktedir (Adıbelli, Türkoğlu, & Kılıç, 2013). Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye, yetiştikleri aile türlerine, yetiştikleri bölge türüne ve gelir durumlarına göre tutumları incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Literatüre bakıldığında; sosyal hizmet öğrencileri ile yapılan çalışmada yetişilen aile türünün tutumları etkilediği bulunmuştur (Duran, 2021). Ülkemizde yapılan sosyal hizmet ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumunun incelendiği bir araştırmada da geniş aile türündeki öğrencilerin çekirdek aile türündeki öğrencilere göre daha olumlu tutumda olduğu saptanmış ve araştırmada tutumların yaşanılan bölgelere göre farklılık gösterdiği bulunmuştur (Danış, Kara, Çolak,

Kırpık, & Ayyıldız, 2015). Yaşlılara yönelik tutumların belirlenmesinde birçok değişkenin etkili olduğu ve bu değişkenlerin farklı özelliklere göre değişebileceği düşünülmektedir.

TARTIŞMA

Araştırmanın sonuçlarına göre Türk toplumunda komşuluk ilişkilerinde en önemli unsurlardan biri karşılıklı gerçekleşen ziyaretleşmelerdir. Ziyaretleşmeler, komşuluk ilişkilerini samimi ve paylaşımlı yapmakla birlikte, ortak vakit geçirme ve arkadaşlık ilişkileri kurmanın yolunu oluşturmaktadır. Çağlak'ın (2020) Konya Bedesten Çarşısı ile sınırlı kalarak esnaflar komşuluğu çerçevesinde, esnafların komşuluk algısını ve komşuluğun zaman içerisindeki değişimini ele aldığı çalışmasında katılımcılar, komşuluk ilişkilerinde ziyaretleşmelere ve ortak bir faaliyet gerçekleştirmeye önem verdiklerini ifade etmektedir (Çağlak, 2020). Bu bağlamda Çağlak'ın (2020) Esnaflar Arası Komşuluk İlişkileri: Konya Bedesten Çarşısı Üzerine Bir Değerlendirme çalışmasında elde edilen veriler, yapılan araştırmamızın sonucunu destekler niteliktedir.

Yıldız ve Sümer'in (2020) Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların komşuluk ilişkilerini, mekânsal değişikliğin etkileri açısından değerlendirmek amacıyla Gaziantep'te yapılan çalışmada, 40 Suriyeli sığınmacı ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, sığınmacıların komşuluk kavramından paylaşmak ve karşılıklı güven ilişkisini anladığı görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların Suriye'deki komşuluk ilişkileriyle Türkiye'dekinin benzemediği ve Türk komşularından %80'inin memnun olduğu fakat %75'inin komşularıyla görüşme sıklığında azalma olduğu ifade edilmiştir. Yapılan çalışmada mekânsal değişimin komşuluk ilişkilerini etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır (Yıldız & Çakır Sümer, 2020). Bu bağlamda yapılan çalışma yerli halk ile göçmenlerin, komşuluk ilişkileri ve ziyaretleşmelerinin zayıf olduğu, komşuluk ilişkilerinin göç olgusundan etkilendiği konusunda araştırma ile paralellik göstermektedir.

Gencer'in (2019) Suriyeli göçmen çocukların göç sürecinde yaşadıkları zorlukları, karşılanmayan gereksinimleri, beklentileri ve bu süreçte var olan baş etme mekanizmalarını ortaya koyan çalışmasında, 12-18 yaş arası Suriyeli çocuklarla tercüman eşliğinde görüşmeler yapılmıştır. Yapılan çalışmada çocukların komşuluk ilişkilerinde, Suriye'deki komşuluğun daha iyi olduğu, Türkiye'de kimselerinin olmadığı ve komşuluk ilişkilerinin iyi olmadığına dair ifadeler yer almaktadır. Komşularıyla paylaşımın olmadığını belirten çocuklar, bu durumun oluşmasında dil farklılığının önemli bir etken olduğunu düşünmektedir. Türk arkadaşlarına sorular sorarak ve dil öğrenerek Türkçelerini geliştiren çocuklar kira, yaşantı ve konaklama açısından Türklerin kendilerine yardımcı olduklarını da belirtmektedir. Göçmenlerin yeni bir kültüre uyum sağlarken yaşadıkları zorluklardan birinin dil farklılığı olduğu görülmektedir (Gencer, 2019).

Ünal (2014) internet temelli bazı blog ve forum ortamlarında mültecilere ilişkin tutumların somut söylemlere yansımalarına dair yaptığı araştırmada, dışlayıcı ve ayrımcı tutumların genel anlamda güven kaygısından kaynaklı oluştuğunu ifade etmektedir. Ayrıca ırksal veya etnik temelli yaklaşımlar olduğu sonucunu sunan çalışmada Suriyeli göçmenlerin ülkeden gitmeleri ya da gönderilmeleri gerektiğini vurgulayan söylemler, yerli halkın "ev sahibi" olma fikrini temel almaktadır (Ünal, 2014). Bu bağlamda Ünal'ın (2014) Türkiye'nin Beklenmedik Konukları "Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi Adlı Çalışması, araştırmamızın sonucu ile bir çok veride paralellik göstermektedir.

Erdoğan'ın (2015) Hacettepe Üniversitesi Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması'na göre, yerel halk Suriyeli bireylerin Türkiye'ye gelmesi ile toplumsal güvenin sarsıldığını, eskiden kapıları açık uyurken artan hırsızlık ve kabadayılıklarla var olan huzurun bozulduğunu ifade etmiştir. Yerel halkın, kaygıların arttığını ve bir an önce göçmenlerin ülkelerine geri gitmeleri gerektiğini söyleyerek göçmenleri ötekileştiren tutumlar sergilediği görülmektedir (Erdoğan, 2015).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmalara ve araştırmamızın sonuçlarına bakıldığında, yerli halkın göçmen ve mültecilerle olan komşuluk ilişkilerinde düğümlü bir yapı görülmektedir. Göçmen ve mültecilerin topluma uyum sürecinde gerek dil gerekse kültür farklılığı bu süreci olumsuz yönde etkilemektedir. İlişkilerin olumsuz yönde ilerleyişi çok boyutlu alanda çalışmalar yapılması gerektiğinin bir göstergesi olmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına baktığımızda katılımcılar, göçmen ve mültecilerle komşuluk ilişkilerimizin gelişebilmesi için öncelikle ilgili bireylerin dil ve kültür anlamında bir eğitime tabii tutulmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu anlamda öncelikle Türkiye'ye sığınan göçmenlerin kent içlerine dağılımı gerçekleşmeden belirli bir süre zarfında Türk kültürü ve Türk dili anlamında bir eğitime tabii tutulmaları gerekmektedir. Kentlere yerleşim gerçekleşmeden önce bu eğitimin uygulanması, mekân değişikliği sonucu olası dışlanma hissiyatının önüne geçecek ve sosyokültürel anlamda iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sunacaktır. Kentlere bu eğitim sonucu yerleşimin sağlanması göçmen ve mültecilerin, yerli halk ile daha açık iletişim kurabilmesi ve komşuluk ilişkilerinde daha aktif olabilmesine yardımcı olacaktır.

Önyargılar ve kalıp yargıların farklı kültürlerin iletişim halinde olmasına olumsuz etkileri bulunmaktadır. Yerel halkın göçmen ve mültecilere ilişkin olumsuz yargılarının olması, gerçek anlamda iletişim kurmayı büyük bir ölçüde engellemekte ve kişinin duygularını zedelemektedir. Hatta bu yargılar nefret söylemlerine kadar ilerleyebilmektedir. Yerel halkın çözüm önerilerinde Türk toplumuyla önyargı konusunda çalışılması gerekliliği, toplumumuzda öz eleştiri yapılması gerektiğinin bir göstergesi olmaktadır. Bu anlamda çalışılması gereken önemli bir husus medyanın doğru kullanımınıdır. Önyargı ve

kalıp yargılarımızın destekleyici yanlarını bulduğumuz medya, iletişimimize büyük bir ölçüde engel olmakta ve mevcut durumu daha kötüye sürüklemektedir. Medyanın kontrollü bir şekilde paylaşım yapması, göçmen ve mülteci kavramları arasındaki karışıklığın çözülmesi, nefret söylemlerinin önüne geçilmesi, olumsuzlukların etnik kökene bağlı olarak ifade edilmemesi, yanlış fikirlerin oluşmaması ve imtiyazların doğru bir şekilde yansıtılması önem taşımaktadır.

Günümüzde uyum sorunları; sağlık, eğitim, dil sorunu, etnik ve dini kimlikler arasındaki etkileşimler ve ayrımcılığı içeren çok yönlü politik süreçleri ifade etmektedir (Taşçı & Kara, 2019). Göçmen ve mültecilerin kültür ve dil farklılıkları topluma uyum süreçlerini zorlaştırmaktadır. Türk toplumuna uyum sürecini sağlıklı şekilde gerçekleştiremeyen ve entegrasyonu sağlanamayan göçmen ve mülteciler, daha çok kendi kültüründe olan bireylerle iletişim kurmaktadır. Uyumunu tam olarak sağlanamayan göçmen ve mülteciler, toplum yaşam kurallarını farkında olmamakla birlikte kendi içlerine kapanarak toplumla bir arada olma potansiyeline zarar vermektedir. Bu durum da, yerli halk ile komşuluk ilişkilerine yansımaktadır. Bu anlamda farklı kültürlerle sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi için toplumla uyum çalışmaları yapılmalıdır. Gerek dernekler gerek belediyeler gerekse bakanlık altında farklı kültürlerin bir arada olduğu ortak alan faaliyetleri düzenlenmelidir. Göçmenlerin entegrasyonunun sağlanması ve toplumun önyargılarının kırılması için bu çalışmalar önem taşıyacaktır. Türk toplumunda olumsuz algıların olumluya dönüşmesi, komşuluk ilişkilerinde ve genel anlamda sosyal ilişkilerde koşulsuz kabul için destek sağlayacaktır.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, göçmen ve mültecilerin maddi ve manevi ihtiyaçlarının süreklilik arz etmesi ile yerli halkın merhamet duygusunun ters orantılı olduğu görülmektedir. Maddi ihtiyaçların sağlıklı karşılanması, fizyolojik ihtiyaçların sağlanması ve bireylerin kendilerini gerçekleştirmeleri için ilk basamak olmaktadır. Ekonomi anlamda göçmen ve mültecilerin üretime ve istihdama katkı sağlamaları gereklilik arz etmektedir. Bu anlamda kaçak çalışmaların ve düşük ücretli istihdamların kontrol edilmesi gerekmektedir. Ayrıca göçmen ve mülteciler, yasal hakları ve toplumsal kurallar bağlamında bilinçlendirilmelidir.

Araştırmamızın ve bu alanda yapılan çalışmaların sonuçlarına baktığımızda göçmen ve mültecilerle kurulan ilişkilerde olumsuz tutum ve davranışlar ön planda olmaktadır. İletişim ve uyum karşılıklı gelişebilecek bir süreçtir. Bu bağlamda sağlıklı ilişkilerin gelişebilmesi için mikro boyutta müdahalelerin gerçekleşmesinin yanında makro boyutta müdahale ve uygulamalara ağırlık verilmesi daha çok önem taşımaktadır. Toplumsal anlamda uyumun sağlanmasında toplum ile yapılan aktif çalışmalar, mevcut durumda yaşanan sorunların çözümünde etkili olmak ile birlikte karşılaşılabilecek olumsuz durumların daha sağlıklı yönetilebilmesine katkı sağlayacaktır.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Bu çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 26.11.2021 tarihli 2021-924 Karar Sayılı izni alınmıştır. Araştırma gerçekleştirilirken etik ilkeler ve değerler gözetilmiş olup araştırmaya katılan görüşmecilere gönüllülük, çalışmayı reddetme ve çalışmadan çekilme hakları konusunda bilgi verilmiş, çalışmaya katılma onayı alınmıştır. Görüşmecilerden elde edilen veriler gizlilik esasına uygun şekilde çözümlenmiştir.

ARAŞTIRMACININ KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Alver, K. (2014). Komşuluk Kültürü. A. Koyuncu (ed.) içinde, *Komşular ve Komşuluklar* (s. 49-71). Ankara: Hece Yayınları.
- Çağlak, U. (2020). Esnaflar Arası Komşuluk İlişkileri: Konya Bedesten Çarşısı Üzerine Bir Değerlendirme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(5), 1621 - 1631.
- Çingir, Ö. F., & Erdağ, R. (2017). Türkiye’de Biyopolitika ve Göç: Iraklı Mülteciler Örneği. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 17(4), 517 - 525.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Esen, A. (2016). *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler Ve Öneriler*. (A. Esen, & M. Duman , Dü) İstanbul: Aryan Basım.
- Gencer, T. E. (2019). Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri, Haklara Erişimleri ve Beklentileri: Ankara ve Hatay'da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İçduygu, A., & Aksel, D. B. (2012). Türkiye’de Düzensiz Göç. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü.
- Koyuncu, A. (2014). Komşuluk Kültürü. K. Ahmet içinde, *Gündelik Hayatta Komşuluk* (s. 11 - 26). İstanbul: Hece Yayınları.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for Qualitative Research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- Onat Kocabıyık, O. (2016). Olgubilim ve Gömülü Kuram: Bazı Özellikler Açısından Karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55 -66.
- Özbay, M., & Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30 - 45.
- Rittersberger-Tılıç, H., & Erdemir, A. (2008). *Migration Policies and Integration in the European Union: Impacts on Society and Politics*. (A. G. Ayata, Dü.) Challenges of Global Migration: EU and Its Neighbourhood.
- Saraçlı, M. (2019). *Uluslararası Hukukta Yerinden Edilmiş Kişiler*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Taşçı, Ö., & Kara, A. (2019). Türkiye’de Oluşturulan Yeni Uyum Politikası. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 260 - 313.
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği’ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri Ve Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 125 - 140.
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: “Öteki” Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6(3), 65 - 89.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, İ., & Çakır Sümer, G. (2020). Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Komşuluk İlişkileri: Gaziantep Kenti Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 241 - 252.